

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ**

**ДВНЗ «УЖГОРОДСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра міжнародного права

Т.О. СВИДА

**Виконання, оформлення та захист
курсівих робіт**

Навчально-методичний посібник

Ужгород – 2019

Свида Т.О. Виконання, оформлення та захист курсових робіт: навчально-методичний посібник. Ужгород: вид-во ДВНЗ «УжНУ», 2019. 36 с.

Навчально-методичний посібник “Виконання, оформлення та захист курсових робіт” рекомендує студентам систему організаційно-методичних заходів, які сприятимуть засвоєнню умінь і формуванню навичок, пов’язаних із пошуком нових наукових знань, оформленням та захистом результатів наукової роботи.

Навчально-методичний посібник підготовлено на основі вимог діючих стандартів вищої освіти України, галузь знань «Міжнародні відносини» (0302), спеціальність 293 «Міжнародне право» відповідно до «Концепції розвитку кафедри міжнародного права ДВНЗ «Ужгородський національний університет» та пріоритетних напрямів освітньої, методичної та наукової діяльності на 2015-2025 рр.», а також практики виконання даного виду навчальної роботи.

Рецензенти:

Динис Г.Г., доцент, кандидат юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного права УжНУ;

Котляр О.І., доцент, кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного права УжНУ.

Схвалено на засіданні кафедри міжнародного права (протокол № 1 від 28 серпня 2018 р.)

Затверджено науково-методичною радою юридичного факультету (протокол № 3 від «31» березня 2019 р.)

© Т.О. Свида, 2019 рік

Зміст

1. Загальні положення	4
2. Виконання курсової роботи	8
2.1. Вибір теми та обґрунтування напрямів дослідження з науковим керівником роботи	8
2.2. Відбір та аналіз фактичного матеріалу	9
2.3. Складання плану курсової роботи	13
2.4. Написання чернетки роботи	14
2.5. Оформлення курсової роботи	15
2.5.1. Структурні елементи курсової роботи	15
2.5.2. Оформлення наукового апарату	20
3. Мова і стиль курсової роботи	22
4. захист курсової роботи	25
5. ДОДАТКИ	26

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Курсова робота – це один із видів індивідуальних завдань навчально-дослідницького, творчого характеру, яка має на меті не лише поглиблення, узагальнення та закріплення знань студентів із навчальної дисципліни, а й застосування їх при вирішенні конкретного фахового завдання і вироблення вміння самостійно працювати з навчальною і науковою літературою, електронною технікою, використовуючи сучасні інформаційні засоби та технології. Курсова робота є окремою заліковою складовою навчальної дисципліни й оцінюється як самостійний вид навчальної діяльності студента.

За час навчання студент виконує декілька курсових робіт (але не більше однієї курсової роботи протягом семестру) з навчальних дисциплін, які є базовими для спеціальності «міжнародне право». Їх конкретна кількість визначається навчальним планом.

Для виконання курсової роботи кафедра міжнародного права розробляє тематику та завдання. Тематика курсових робіт є актуальною і відповідає вимогам державного стандарту та перспективам розвитку права. Теми курсових робіт викладачі розробляють відповідно до основного змісту навчальної дисципліни (групи дисциплін), розглядають та затверджують на засіданні кафедри. Тематика курсових робіт щорічно корегується з урахуванням сучасних викликів міжнародного права, набутого досвіду та пропозицій наукових керівників.

Студентам надається право вільного вибору теми роботи із запропонованого кафедрою переліку, однак студенти мають право з належним аргументуванням пропонувати свої теми.

Керівництво курсовими роботами здійснюють викладачі кафедри міжнародного права. Організація та контроль за процесом підготовки й захисту курсових робіт

покладається на завідувача кафедри та наукових керівників курсових робіт.

Важливим елементом курсової роботи є аналіз міжнародно-правових актів, чинного законодавства України та зарубіжних країн із застосуванням порівняльно-правового, історичного, логіко-юридичного та інших методів з висловлюванням студентом власного погляду, оцінок стосовно тих явищ та фактів, що стали предметом наукової дискусії та висвітлені у підручниках, монографіях, періодичних виданнях тощо.

Пошук студентом необхідних відомостей, їх аналіз, систематизація, узагальнення, висновки є необхідними умовами успішного написання курсової роботи.

Якщо при перевірці у курсовій роботі не виявлено фактологічних помилок, оформлення відповідає вимогам кафедри, а студент працював над нею систематично і відвідував консультації, то така робота може бути прийнята без захисту з оцінкою «відмінно» (за шкалою ECTS – A).

У всіх інших випадках курсова робота захищається у комісії з виставленням відповідних оцінок.

Курсова робота оцінюється на «відмінно» (A), якщо робота виконана у повному обсязі відповідно до завдання, змістовна частина містить помилок, відповіді на питання членів комісії вичерпні й аргументовані, автор роботи регулярно пред'являв для перевірки окремі її розділи, систематично відвідував консультації, оформлення відповідає встановленим вимогам.

Курсова робота оцінюється на «добре» (B, C), якщо роботу виконано у повному обсязі відповідно до завдання, вона не містить помилок, які потребують її корінної переробки; відповіді на запитання членів комісії даються по суті, але не в деталях; при поточній перевірці матеріал пред'являвся не завжди, консультації студент відвідував нерегулярно.

Курсова робота оцінюється на «задовільно» (D, E), якщо робота виконана з відхиленнями від завдання, мають місце помилки у змістовній частині, оформлення не відповідає вимогам, під час виконання роботи матеріал не пред'являвся, консультації студент відвідував епізодично, на запитання відповідає не у повному обсязі.

Курсова робота оцінюється на «незадовільно» (FX, F), якщо робота виконана не у повному обсязі та з відхиленнями від завдання, мають місце суттєві помилки, які тягнуть за собою необхідність переробки курсової роботи; оформлена з порушеннями встановлених вимог, студент регулярно пропускав заняття й консультації без поважних причин. У такому випадку курсова робота повинна бути доопрацьована і повторно винесена на захист.

Комісії по захисту курсової роботи складаються з двох-трьох викладачів кафедри, у тому числі наукового керівника курсової роботи.

Якщо робота студента отримує незадовільну оцінку, він повинен виконати роботу за новою темою або переробити попередню роботу у термін, встановлений кафедрою міжнародного права.

Замість курсової роботи рішенням кафедри може бути зарахована робота, яку студент виконав на актуальну тему за результатами участі у роботі студентського наукового гуртка і яка отримала призове місце на щорічній звітній науковій студентській конференції університету. Курсовими роботами можуть вважатися також доповіді, які студент зробив на міжнародних та республіканських (національних) наукових конференціях, а також публікації (статті, реферати тощо) у відповідних наукових виданнях з актуальних проблем дисципліни, яка на даному етапі вивчається.

Курсові роботи **повинні містити**:

1) аргументацію актуальності теми роботи, відповідності її сучасному стану міжнародної, вітчизняної та

зарубіжної юриспруденції;

2) вивчення міжнародних, вітчизняних та зарубіжних законодавчих та інших нормативно-правових актів, наукової, навчально-методичної літератури та періодики за темою дослідження;

3) проведення самостійного дослідження: чітку характеристику мети, завдань, предмета, об'єкта та методів дослідження;

4) узагальнення результатів проведеного дослідження, обґрунтування висновків;

5) відповідність вимогам по оформленню курсової роботи (відповідно до вимог Держстандарту):

- курсова робота виконується у машинописному виді, загальний обсяг становить 25-30 сторінок тексту, набраного через 1,5 інтервалу на комп'ютері (кегель 14) Times New Roman.

Текст має бути вирівняний по ширині сторінки. Поля: верхнє – 2 см, нижнє – 2 см, лівє – 3 см, правє – 1 см.

Кожний розділ роботи необхідно розпочинати з нової сторінки, підрозділи у межах одного розділу продовжуються на тій же сторінці з пропуском одного додаткового рядка. Назви розділів та підрозділів друкуються по центру рядка.

Виконати ці вимоги студентові допоможе науковий керівник під час відповідних консультацій.

2. ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

При виконанні курсової роботи необхідно дотримуватись наступного алгоритму:

1. Вибір теми та обґрунтування напрямів дослідження узгоджуються з науковим керівником роботи.
2. Вивчаються та аналізуються першоджерела.
3. Формулюються мета та завдання дослідження, складається план роботи з наступним затвердженням науковим керівником.
4. Визначається об'єкт та предмет дослідження.
5. Визначаються методи дослідження.
6. Готується чернетка роботи.
7. Висновки обговорюються з науковим керівником.
8. Складається і оформлюється список використаних джерел.
9. Оформлюється курсова робота з перевіркою на предмет дотримання вимог.
10. Курсова робота з дозволу наукового керівника подається на кафедру міжнародного права для її подальшої реєстрації та визначення дати захисту.

2.1. Вибір теми та обґрунтування напрямів дослідження з науковим керівником роботи

Цей етап є дуже важливим при написанні курсової роботи, бо повинен відповідати як меті та завданням навчання, так й інтересам самого студента. Тему курсової роботи студент обирає, як вже було згадано раніше, на кафедрі міжнародного права з переліку затверджених завідувачем кафедри тем курсових робіт, які доводяться до відома студентів на початку навчального семестру.

При виборі теми курсової роботи студент має право звернутися за консультацією до викладачів кафедри. Крім того, на кафедрі студенти мають можливість отримати

методичні вказівки по написанню курсових робіт.

Суттєву допомогу у виборі теми може надати ознайомлення з аналітичними оглядами, науковими статтями у спеціальній періодиці, тематикою раніше виконаних курсових робіт, кваліфікаційних робіт, а також бесіди та консультації з юристами-практиками, у процесі яких можна виявити важливі й актуальні проблеми теорії та практики права, що вивчається.

Тема курсової роботи повинна мати чітке формулювання, бути короткою та відображати зміст. Під темою курсової роботи слід розуміти те головне, про що у ній йдеться. Також робота повинна визначати предмет дослідження.

Обираючи тему курсової роботи, студент повинен з'ясувати, у чому полягає мета роботи та конкретні завдання розробки. Для цього слід визначити, у чому полягає суть ідеї, що пропонується для глибокого вивчення, актуальність теми.

Обравши тему дослідження, студент закріплює її за собою, написавши відповідну заяву на ім'я завідувача кафедри міжнародного права. Обрана тема курсової роботи реєструється на кафедрі у журналі реєстрації курсових робіт.

Науковим керівником призначається викладач кафедри міжнародного права, що працює в ДВНЗ «Ужгородський національний університет». Він спрямовує роботу студента, допомагає йому оцінити можливі варіанти вирішення, але вибір вирішення – це завдання самого студента. Студент як автор курсової роботи відповідає за прийняті рішення, за правильність отриманих результатів, їх фактичну точність та оформлення.

2.2. Відбір та аналіз фактичного матеріалу

Студентові потрібно пам'ятати, що основні питання, які розглядаються, майже завжди закладені у більшості різних досліджень, тому логічно переглянути усі види джерел, зміст яких пов'язаний із темою курсової роботи.

Перш за все слід обміркувати порядок пошуку і скласти картотеку (список) наукових джерел за темою.

Знайомство із станом висвітлення теми доцільно починати з інформаційних видань, метою випуску яких є оперативна інформація як про самі публікації, так і про найбільш суттєві положення їхнього змісту. Студентові слід також уважно ознайомитися з тематичним каталогом у бібліотеках.

Робота з літературою може починатися з вивчення як традиційних (карткових) каталогів та картотек, так і електронного каталогу й фонду довідкових, реферативних та бібліографічних видань.

З метою повного виявлення наукових джерел необхідно використовувати різні джерела пошуку: каталоги і картотеки кафедр та бібліотеки вишу, а також провідних бібліотек міста, автоматизовану бібліотечно-інформаційну систему ДВНЗ «Ужгородський національний університет», бібліотечні посібники, списки літератури, виноски і посилання у підручниках, монографіях, наукових статтях, словниках, довідниках тощо, спеціальні періодичні видання, електронні носії інформації (Інтернет, компакт-диски з матеріалами за обраною темою).

Поряд із інформаційними виданнями та тематичними каталогами слід звернути увагу на ретроспективну бібліографію й, у першу чергу, на її особливий вид – списки використаних джерел у монографіях та наукових статтях. Такі списки дуже корисні, оскільки інформують про публікації, які відбулися у попередні роки і стосуються безпосередньо теми, що вивчається. Особливо часто зустрічаються бібліографічні списки у монографіях, де вони розміщуються у кінці книги.

Ретроспективними вказівками можуть бути і каталоги різних видавництв. Їхня цінність полягає в тому, що вони містять найбільш повні й точні списки книг за тематичним профілем того чи іншого видавництва.

Вивчення джерел за обраною темою слід починати з міжнародно-правових актів, внутрішньодержавних нормативних актів та загальних наукових праць, щоб отримати уявлення про основні питання, а потім вже вести пошук нового матеріалу.

Вивчення наукової літератури – це надзвичайно важлива діяльність, тому статтю або монографію слід читати з олівцем у руках, роблячи витяги.

Вивчення наукових публікацій бажано здійснювати за наступним планом:

- загальне ознайомлення з науковою роботою в цілому за її змістом;
- швидкий перегляд усього змісту;
- перерхитування у порядку розташування матеріалу;
- вибіркоче перерхитування будь-якої частини твору;
- конспектування матеріалу, що стосується теми курсової роботи, із зазначенням автора, назви праці, цитованих сторінок, місця видання та видавництва для подальшого складання посилань та списку використаних джерел;
- критична оцінка законспектованого, його редагування і “чистовий” запис як фрагмент тексту майбутньої курсової роботи.

Спочатку варто звернути увагу на наукові праці, в яких досліджуються теоретичні питання обраної теми. Доцільно також ознайомитися з відповідними розділами підручників, посібників, щоб чіткіше уявити коло проблем та відповідний напрям їх висвітлення.

Також необхідно ознайомитися з пам’ятками права, міжнародно-правовими та внутрішньодержавними правовими актами, судовою практикою (у тому числі практикою міжнародних судів) і лише після цього починати вивчення монографічної літератури.

Опрацьовуючи джерела, виписувати з них окремі цитати або своїми словами формулювати їхні основні

положення, фіксуючи відповідні реквізити для наукових посилань (прізвище та ініціали автора, назву роботи, місце видання, видавництво, рік видання та номер сторінки (кількість сторінок у науковій праці або загальний обсяг наукової статті – для списку використаних джерел)).

При вивченні наукових джерел не варто обмежуватися лише запозиченням готового матеріалу, необхідно й обмірковувати знайдену інформацію. Останнє буде підставою для отримання нового знання. Вивчаючи наукові джерела, користуватися лише тією інформацією, яка безпосередньо стосується теми роботи, тому матеріал необхідно ретельно відбирати й оцінювати. Відбір наукових фактів – це творчий процес, що вимагає цілеспрямованої роботи.

У всіх випадках слід обрати ті дані, які найкраще розкривають тему роботи, надруковані в авторитетних джерелах, точно вказуючи, звідки взяті ті чи інші матеріали. При цьому слід пам'ятати, що наукова література повинна мати обмеження щодо використання за часом видання залежно від характеру роботи: робота, яка носить історичний характер, не має обмежень щодо часу видання використаної літератури; робота, яка висвітлює сучасний стан галузі права чи її інституту, повинна в основному містити літературу, що містить дані 5-10-річного строку давнини.

Особливою формою фактичного матеріалу є цитати, які повинні органічно включатися до тексту роботи, складаючи невід'ємну частину матеріалу, який вивчається.

Цитати використовуються для того, щоб без перекручення передати думку автора наукової праці. Вони служать авторові роботи опорою в процесі аналізу та синтезу інформації, використовуються для створення системи доказів тих чи інших положень роботи.

Від автора курсової роботи вимагається встановити, доцільно чи ні використовувати цитати у конкретному тексті. Кількість та обсяг використаних цитат повинна бути

оптимальною. Не рекомендується їх безмірне використання, слід також уникати надвеликих за обсягом цитат.

Відібраний фактичний матеріал слід фіксувати у вигляді записів на окремих аркушах, у зошитах, картках, у пам'яті комп'ютера тощо. При цьому слід точно вказувати джерело запозичення. Одночасно матеріал слід систематизувати, групувати, порівнювати тощо.

2.3. Складання плану курсової роботи

Планування курсової роботи студента починається з розробки робочого плану, який готується за безпосередньої участі наукового керівника.

Спочатку робочий план лише в основних рисах дає характеристику предмета дослідження. Такий план у подальшому може і повинен уточнюватися, але основне завдання, поставлене перед роботою в цілому, має залишатися незмінним. Хоча кількість розділів залежить від обраної теми й може коливатися від 2 до 4 розділів, недоцільно включати у план роботи більше трьох розділів, оскільки це ускладнює глибоке дослідження обраної теми.

Робочий план має довільну форму, зазвичай складаючись з переліку розташованих у стовпчик рубрик, які пов'язані внутрішньою логікою дослідження даної теми.

На більш пізніх стадіях роботи складається план-проспект, тобто такий план, який являє собою реферативний виклад розташованих у логічному порядку питань, за якими у подальшому буде систематизований увесь зібраний фактичний матеріал. Практично план-проспект – це вже у чернетках курсова робота з реферативним розкриттям суті розділів та підрозділів.

У творчому дослідженні план завжди має динамічний, рухомий характер і не може, не повинен обмежувати розвиток ідеї та задуму дослідника. План повинен бути гнучким, щоб можна було включати до нього нові можливі аспекти, які

з'ясовуватимуться у процесі підготовки тексту.

Науковий керівник не тільки бере участь у розробці робочого плану роботи, але й допомагає студентові:

- рекомендує для вивчення необхідну нормативно-правову базу (міжнародні та внутрішньодержавні правові акти), судову практику, спеціальну наукову літературу, довідники, статистичні й архівні матеріали, інші джерела за темою;

- проводить необхідні консультації та бесіди за темою курсової роботи;

- надає поради у процесі роботи.

2.4. Написання чернетки роботи

Чернетку курсової роботи бажано виконувати за допомогою комп'ютера, бо це полегшує подальше редагування тексту та надає можливість подальшого використання цього матеріалу при написанні інших наукових праць. Чернетка, виконана на комп'ютері, друкується на білому папері формату А-4 (210 x 297 мм).

Чернетку рукопису бажано виконувати на стандартних аркушах паперу. Такі аркуші слід заповнювати тільки з одного боку, щоб у разі необхідності можна було робити різні текстові додатки. Необхідно залишати місце для подальших доповнень та змін. Розташовувати записи на сторінці слід таким чином, щоб з одного погляду було видно, які ідеї або поняття є основними. Для виділення важливої інформації частини тексту в чернетках слід використовувати колір, підкреслювання, маркер тощо.

Вступ можна писати пізніше, коли буде точно відомо, що студент висвітлив у своїй роботі, які правові акти стали нормативною базою, чії наукові праці використано та якими методами досягнуто результати.

У першу чергу, виконується компонування матеріалу основної частини роботи. Для цього слід відібрати ті

положення, які будуть розташовані в основній частині роботи згідно з робочим планом, і записати кожне з них у вигляді короткого абзацу. Після виконання чорнової версії основної частини слід залишити час для її подальшого вдосконалення.

Після того як у чорновому варіанті буде складена більша частина основних розділів, можна писати заключну частину.

Коли у чорновому варіанті написана уся робота та відомі її результати, можна написати вступ, який у цьому разі буде відповідати змісту роботи. Після цього можна розпочати редагування написаного тексту. Під час редагування необхідно досягти становища, щоб кожний абзац містив самостійну думку.

При викладенні наукових матеріалів можна користуватися такими методичними прийомами:

- суворо послідовним (коли матеріал викладається згідно з планом роботи, який передбачає, що автор не починає наступних розділів, поки не завершить попередній (при цьому для обробки одного розділу авторові інколи доводиться перепробувати декілька варіантів, поки буде знайдений кращий));

- цілісним (кожний розділ підпадає під подальшу обробку, а це передбачає, що спочатку пишеться уся робота у чорновому варіанті, а потім йде обробка окремих розділів у деталях, вносяться доповнення та виправлення);

- вибіркоким (коли розділи пишуться окремо у зручному для автора порядку до остаточної готовності фактичних даних).

2.5. Оформлення курсової роботи

2.5.1. Структурні елементи курсової роботи

Основними складовими композиційної структури курсової роботи у порядку їх розташування є:

- титульний лист;
- зміст;
- вступ;
- розділи основної частини (які, як правило, поділяються на аналітичну, дослідницьку, практичну);
- висновки і пропозиції;
- список використаних джерел;
- додатки (якщо вони є).

Титульний лист є першою сторінкою роботи. Він, як і завдання на виконання курсової роботи, заповнюється за певними правилами і не нумерується (див. Додаток 1).

У **змісті** наводяться усі заголовки курсової роботи і вказуються сторінки, з яких вони починаються. Заголовки змісту повинні точно повторювати заголовки у тексті. Усі заголовки починаються з великої літери. У кінці заголовку крапка не ставиться. Останнє слово кожного заголовка з'єднують крапками з відповідним йому номером сторінки у правому стовпчику змісту. Заголовки підрозділів у розділах необхідно розташовувати один під одним. Сторінка «Зміст», як і титульна, не нумерується.

Як правило, курсова робота складається зі вступу, трьох основних розділів, кожний з яких може складатися з двох-трьох підрозділів, висновків. Робота завершується списком використаних джерел.

Увесь текст курсової роботи повинен підлягати рубрикації (це поділ її тексту на складові частини, а також використання заголовків, нумерація тощо).

Найпростішою рубрикою є абзац – відступ вправо на початку першого рядка кожної частини тексту (як правило, 1,25). Його розглядають як композиційний прийом, який використовується для об'єднання кількох речень, що мають спільний предмет викладу. Абзаци одного розділу або підрозділу повинні бути пов'язані один із одним. Кількість самостійних речень в абзаці може бути різною й обмежується

лише складністю висловлюваної думки, яка передається за допомогою цих речень.

Розподіл тексту курсової роботи на більш великі частини (розділи та підрозділи) повинен здійснюватися у залежності від складності тих понять, які розглядаються. При цьому кожна частина повинна мати логічну завершеність.

Заголовки розділів і підрозділів роботи повинні точно відображати зміст тексту, що належить до них.

Рубрикація тексту тісно пов'язана з нумерацією, тобто з числовими позначеннями послідовності розташування його складових частин.

У сучасних наукових і технічних текстах в основному використовується суто цифрова система нумерації, яка здійснюється за індексною системою (1; 1.1; 1.1.1; 1.2; 1.2.1. тощо), відповідно до якої номера найбільш великих частин наукового твору (перша ступінь ділення) складається з однієї цифри – 1; 2; номера складових частин (друга ступінь ділення) – з двох цифр – 1.1; 1.2; ...; 2.1; ...; (третья ступінь ділення) – з трьох цифр – 1.1.1.

У *Вступі* до курсової роботи обґрунтовується актуальність обраної теми, висвітлюється стан її наукової розробки (огляд опублікованих матеріалів, що використовуються під час написання курсової роботи), подається аналіз архівних матеріалів (якщо необхідно), міжнародних та внутрішньодержавних правових актів, формулюються мета роботи та зміст поставлених завдань, об'єкт та предмет дослідження, дається посилання на вибраний метод чи методи дослідження, повідомляється, у чому полягає теоретичне значення та прикладна цінність отриманих результатів. У заключній частині вступу визначається структура всієї роботи та подається коротка характеристика кожного з розділів основної частини курсової роботи (див.: Додаток № 2 – Зразок написання вступу до курсової роботи).

Вступ – дуже відповідальна частина курсової роботи, оскільки не лише орієнтує читача щодо подальшого розкриття теми, але й містить усі кваліфікаційні характеристики.

У вступі слід сформулювати суть проблемної ситуації, з чого буде видно актуальність теми. Специфічною рисою курсової роботи є те, що у ній необхідно провести всебічний аналіз уже відомих, досягнутих знань.

Від формулювання проблеми переходять до формулювання мети дослідження, а також до визначення конкретних завдань, які будуть вирішуватися відповідно до цієї мети. Це, як правило, робиться у формі переліку (вивчити..., встановити..., описати..., з'ясувати... тощо). Завдання повинні формулюватися ретельно, бо висвітлення процесу їх вирішення повинно скласти зміст розділів курсової роботи.

У вступі студент також повинен сформулювати об'єкт та предмет дослідження.

Об'єкт – це процес або явище, що породжує проблемну ситуацію. Предмет – це те, що знаходиться у межах об'єкта. При цьому об'єкт та предмет дослідження як категорії наукового процесу повинні співвідноситися між собою як загальне та часткове. В об'єкті виділяється та його частина, яка служить предметом дослідження. Предмет дослідження визначає тему курсової роботи та обов'язково знаходить своє відображення у назві теми курсової роботи.

У розділах *основної частини курсової роботи* ретельно досліджується матеріал, який безпосередньо стосується теми та відповідних розділів. Назви розділів не повинні збігатися з темою роботи, а назви підрозділів не мають збігатися з назвами розділів. Зміст розділів основної частини повинен точно відповідати темі курсової роботи і повністю її розкривати. Ці розділи повинні показати вміння студента стисло, логічно й аргументовано викладати матеріал.

У кінці кожного розділу, як правило, формулюються

короткі узагальнюючі висновки, що не виділяються в самостійний пункт.

Заключна частина роботи (висновки) має форму узагальнення накопиченої в основній частині наукової інформації. Це узагальнення являє собою послідовний, логічно обґрунтований виклад отриманих підсумків та їх співвідношення із загальною метою і конкретними завданнями, що поставлені та сформульовані у вступі. У висновках підбивається підсумок виконаної роботи, робляться відповідні узагальнення щодо сформульованих у вступі завдань (див.: Додаток № 3 – Зразок написання висновків до курсової роботи).

У заключній частині окремими пунктами можуть бути наведені кінцеві висновки і висновки до розділів роботи.

Заключна частина роботи (висновки і пропозиції) може включати і практичні пропозиції, що збільшує цінність теоретичного матеріалу.

Після висновків і пропозицій прийнято розташовувати **список використаних джерел** (міжнародні та внутрішньодержавні нормативно-правові акти, монографічні та інші наукові праці тощо). Цей список складає одну із суттєвих частин курсової роботи, відображає самостійну творчу роботу студента і має включати не менше тридцяти джерел.

Дуже уважно необхідно підійти до складання списку використаних джерел, який формується в порядку згадування джерела у тексті курсової роботи. Особливу увагу слід звернути на випадки цитування одного й того ж джерела у різних частинах роботи, оскільки у списку джерел номер його має співпадати з першим його згадуванням, щоб одне й те саме джерело не було зафіксовано кілька разів (див.: Додаток № 4 – Зразок оформлення списку джерел).

Наукова література або інше джерело, що включається до такого списку, повинні мати відображення у тексті курсової

роботи. Не слід включати до бібліографічного списку ті джерела, на які немає посилань у роботі й які фактично не були використані. Доречно включати до цього списку енциклопедії, довідники, словники.

У кінці роботи ставиться особистий підпис і дата. Оформлена курсова робота подається на кафедру не пізніше визначеного кафедрою терміну. Робота над курсовою роботою завершується її захистом.

2.5.2. Оформлення наукового апарату

При написанні курсової роботи студент повинен посилатися на джерела, матеріали або окремі результати з яких наводяться у ній або на ідеях і висновках яких вона розробляється, а також проблеми, завдання, питання, вивченню яких присвячена робота. Такі посилання на використані джерела є важливим елементом будь-якої наукової роботи, бо вони дають змогу відшукати документи і перевірити достовірність відомостей про цитування документа, дають необхідну інформацію щодо нього, допомагають з'ясувати його зміст, мову тексту, обсяг. Посилатися слід на останні видання публікацій. На більш ранні видання можна посилатися лише у тих випадках, коли тема роботи присвячена вивченню історичних аспектів розвитку певного інституту права.

Якщо використовуються відомості, матеріали монографій, оглядових статей, джерел з великою кількістю сторінок, у посиланні необхідно точно вказати номери сторінок, таблиць, ілюстрацій (якщо вони є), на які дано посилання у курсовій роботі.

Посилання на використані джерела мають бути оформлені у квадратних дужках, у межах яких вказується спочатку номер джерела у загальному списку джерел, а потім номер цитованої сторінки.

Наприклад, посилання на таке джерело, як:

Шаповал В.М. Конституційне право зарубіжних країн: академ. курс: підручник. К.: Юрінком Інтер, 2010. 464 с. має виглядати наступним чином: [10, с. 254]. Зрозуміло, що номер джерела та цитованої сторінки взято умовно!

Посилання на нормативне джерело вказується у квадратних дужках одною цифрою за умови, що використано електронний ресурс, при цьому у тексті роботи чітко вказується назва правового акту, дата його прийняття.

Наприклад: [2], а у списку джерел це буде оформлено наступним чином: 2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод URL: http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_UKR.pdf

Назву, рік, місце та сторінку видання, в якому цей документ був опублікований, необхідно зазначати у списку використаних джерел у кінці роботи.

Наприклад: 5. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 р. / Український центр прав людини. К.: Право, 1995. 12 с. Посторінкове посилання має мати наступний вигляд: [5, с. 3].

Зразок оформлення посилання на книгу:

Адміністративна юстиція: європейський досвід і пропозиції для України / авт.-упоряд. І. Б. Коліушко, Р.О.Куйбіда. К.: Факт, 2003. 536 с.

Основные принципы международного права // Курс международного права: В 7 тт. / Г. В. Игнатенко, В.А.Карташкин, Б. М. Клименко и др. М., 1989. Т. 2. 480 с.

Молдован В. В. Судоустрій: Україна, Велика Британія, Російська Федерація, США, ФРН, Франція. Судові органи ООН: навч. посіб. К.: Кондор, 2006. 256 с.

Зразок оформлення посилання на статтю із збірників:

Грошевий Ю. М. Конституція України та проблеми формування судового права // Конституційне будівництво в

Україні: теорія та практика. Ужгород: Закарпаття, 2000. С. 34-40.

Полянський Ю. Е. Судебная реформа в Украине: проблемы ее реализации // Актуальні проблеми політики: зб. наук. пр. / гол. ред. С.В. Ківалов; відп. за вип. Л.І. Кормич. О.: Юрид. літ., 2002. Вип. 13-14. С.94-103.

Зразок оформлення посилання на статтю з газети:

Рада Європи розвиває муніципальний менеджмент // Урядовий кур'єр. 2015. 12 березня.

Номери сторінок у роботі ставляться зверху сторінки в центрі, починаючи з третьої сторінки (відповідна цифра ставиться без крапок, тире тощо).

Увага!!! 1. До списку використане джерело вноситься тою мовою, якою було видано.

2. Прізвище та ініціали автора наукової праці мають бути розташовані на одному рядку.

3. Список використаних джерел має бути оформлений з додержанням Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015.

4. Кількість використаних джерел у списку – не менше 30.

3. Мова і стиль курсової роботи

Курсова робота є першим етапом на шляху підготовки студентів до виконання кваліфікаційної роботи, тому під час її написання слід приділяти серйозну увагу мові та стилю.

Хоча не існує “писаних правил” наукової мови, однак варто підкреслити деякі особливості наукової мови, що мають традиційне закріплення.

По-перше, це формально-логічний спосіб викладення матеріалу, який складається головним чином з міркувань, метою яких є доказ істини або тих чи інших положень, що виявлені як наслідок дослідження фактів дійсності.

По-друге, стилем письмової наукової мови є

безособовий монолог, що передбачає викладення матеріалу від третьої особи, для того щоб зосередити увагу на змісті та логічній послідовності повідомлення, а не на об'єкті. Відносно рідко вживається форма першої і зовсім не використовується форма другої особи займенників.

По-третє, одним із неписаних правил є використання автором наукової роботи форми викладу від третьої особи, наприклад: “вважається...”, “стверджується” або невизначено-особисті речення, наприклад: “Спочатку визначаються основні фактори, що впливають на це правове явище”, іноді використовується займенник “ми” або зворот типу “на нашу думку”.

Культура наукової мови визначається такими якісними характеристиками, як точність, ясність і стислість. Точність є умовою, що забезпечує наукову і практичну цінність інформації, яка використовується у тексті курсової роботи. Автор роботи повинен ретельно ставитись до вживання або використання тих чи інших слів, бо неправильно вибране слово може суттєво перекрутити суть тексту або створити умови для подвійного тлумачення тексту, що неприпустимо для юристів-міжнародників!

Якість – це вміння писати доступно і зрозуміло. Дуже часто порушення якості викладу пов'язане з намаганням автора надати своєму твору видимої науковості, що призводить до такого становища, коли добре знайомим предметам, явищам, поняттям дають ускладнені назви, використовують без потреби іноземні слова, паралельно або неправильно вживають іноземну лексику тощо.

Стиль передбачає якість наукової мови, яка найбільше визначає її культуру. Кожне слово і кожний вираз повинні служити меті, якомога точніше і коротко доносити суть справи, тому текст повинен містити слова та словосполучення, що стосуються суттєвої інформації. Слід уникати тавтології (повторення одного й того самого іншими словами),

використання штампів.

При написанні роботи важливо об'єднати накопичену інформацію у взаємопов'язаний текст. Для цього можна використовувати різнобічні речові кліше як засоби зв'язку між реченнями. Наприклад, “таким чином...”, “отже”, “наведені дані свідчать...”, “згідно з ст. 6 Конституції України...”, “відповідно до Міжнародного пакту про громадянські і політичні права...”, “відповідно до Закону України “Про судоустрій і статус суддів”...”.

4. Захист курсової роботи

Остаточна оформлена, вкладена у папку, прошита та підписана студентом на останньому аркуші курсова робота за 10 днів до захисту подається на кафедру міжнародного права.

Науковий керівник на підставі поданої роботи вирішує питання про допуск студента до захисту курсової роботи.

Захист курсових робіт проводиться на відкритих засіданнях комісії в складі кількох викладачів кафедри.

Захист курсової роботи проходить на відкритому засіданні комісії наступним чином:

- 1) доповідь студента тривалістю 3-5 хвилин;
- 2) відповіді на питання членів комісії та присутніх на захисті (відповіді повинні бути короткими, чіткими і по суті);

Доповідь структурно складається з трьох частин:

- вступ – 1 хвилина (короткий зміст вступу – обґрунтування вибору теми, мета, завдання, використані методи дослідження тощо);
- інформація про виконану роботу – 2 хвилини (послідовно за розділами основної частини, що автором самостійно здійснено, проаналізовано тощо);
- повний виклад результатів дослідження, що складають предмет захисту – 2 хвилини (висновки).

Доповідь може супроводжуватися показом презентації,

створеної студентом на основі тексту виступу.

5. ДОДАТКИ

Додаток № 1

Взірець заяви про закріплення теми курсової роботи

Зав. кафедри міжнародного права
проф. Динису Г.Г.
студента(тки) 2 курсу денної (заочної) ф-ми навч.
напряму підготовки «Міжнародне право»
прізвище, ім'я по батькові

Заява

Прошу закріпити за мною тему курсової роботи
«_____» з дисципліни
«_____» та закріпити наукового керівника.

Дата

Підпис

Додаток 2

Зразок оформлення титульної сторінки
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ»
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра міжнародного права

Реєстраційний № _____

Дата _____

КУРСОВА РОБОТА

з дисципліни « _____ »

на тему: « _____ »

Студентки 2 курсу
заочної форми навчання
напряму підготовки 6.082 «Міжнародне право»
ПІБ

Науковий керівник: доц., к.ю.н. Свида Т.О.

Оцінка:

Національна шкала _____

Кількість балів _____

ECTS _____

Члени комісії: _____

(підпис)

(прізвище та ініціали)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

м. Ужгород – 2019 рік

ВСТУП

Англо-американська або, як ще її називають, англосаксонська модель судової системи є однією з найпоширеніших та найдієвіших у сфері врегулювання конституційно визначених відносин між сторонами спору судових систем. Як правило, дана судова система діє в англومовних країнах, проте її ефективне функціонування знаходить своє втілення у світових масштабах, адже країни з однойменною судовою системою є надзвичайно розвиненими у сфері здійснення правосуддя та ефективності врегулювання судових спорів.

Актуальність даної теми полягає в тому, що англо-американська модель здійснення судочинства виступає яскравим прикладом справедливого правосуддя, незаангажованості судового процесу та, як правило, відсутності лобізму. Важливість дослідження даної теми полягає ще й у тому, що судоустрій та механізм здійснення судочинства у США є настільки розвинутим, що багато країн світу у наперед визначених аспектах дублює його з метою вдосконалення власної системи судочинства. Дослідження конституційно-правових принципів здійснення правосуддя та судоустрою в англо-американських країнах надає змогу ідентифікувати відмінність між судовими системами та визначити прогалини, що існують у судовій практиці країн романо-германського права.

Метою курсової роботи є на основі комплексно-порівняльного аналізу та теоретико-методологічних засад визначити особливості судоустрою країн англо-американської судової системи порівняно з іншими моделями судових систем та її роль у врегулюванні судових конфліктів шляхом дотримання конституційно-правових принципів судочинства.

Згідно із визначеною метою поставлено такі **завдання**:

- надати загальну характеристику конституційним принципам організації та функціонування судових систем;
- визначити зміст англо-американської моделі судової системи, її структуру, принципи організації та конституційні принципи судочинства;
- проаналізувати конституційно-правовий статус суддів у рамках англо-американської моделі судової системи.

Об'єктом дослідження виступає процес судового здійснення конституційного судочинства задля здійснення правосуддя та ефективної дієвості механізму англо-американської моделі судової системи, у межах якої визріває **предмет дослідження** – застосування конституційних принципів судочинства для забезпечення коректної організації судової системи та ефективної, незаангажованої діяльності суддів, а також важливі аспекти реалізації у правовому полі основних напрямів діяльності англосаксонської судової системи у порівнянні з континентальними країнами.

Дослідженню англо-американської судової системи присвятили багато вчених, зокрема такі зарубіжні та вітчизняні дослідники, як: І.В.Назаров, М.Г.Поліщук, О.В.Буряк, Д.Д.Мідор, В.Е.Сафонов, А.П.Фоков та інші. Дослідженням судоустрою даної судової системи займалися С.К.Загайнова, А.М.Міхайлов, Т.В.Апарова (судоустрій Великої Британії), також Н.Г.Зяблюк, Т.Ю.Богиня, Е.А.Фансфорт (судоустрій США) та інші. Згадані дослідники своєю клопіткою працею зробили важливий внесок у розвиток англо-американської доктрини судового права, тим самим розширивши її межі та конституційні принципи здійснення судочинства.

Для досягнення мети дослідження під час написання курсової роботи використовувались різні методи дослідження: історико-правовий, порівняльно-правовий, системний, формально-юридичний та деякі інші.

Структура та обсяг курсової роботи. Дана робота складається зі вступу, трьох розділів, що містять шість підрозділів, а також висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг курсової роботи становить 31 сторінку.

ВИСНОВКИ

На основі вивчення нормативних та теоретичних матеріалів, присвячених дослідженню англо-американської судової системи, можемо дійти наступних висновків.

По-перше, англо-американська (англосаксонська) модель судової системи виступає надзвичайно дієвим механізмом у сфері здійснення правосуддя через судові органи всіх інстанцій. Незважаючи на те, що відповідна система базується на звичаях і судовому прецеденті та не є кодифікованою, апарат здійснення судової влади у системі стримувань та противаг охоплює реалізацію всіх конституційно визначених принципів судочинства.

По-друге, не можемо стверджувати, що романо-германська судова система не є дієвою у сфері здійснення судочинства, адже це не відповідає дійсності! Однак відмінність джерел та судової практики між визначеними судовими системами вказує на наявність певних прогалів, не врегульованих кодексами (уложеннями), адже нормативно-правові акти не можуть передбачити вирішення всіх можливих спорів на відміну від судового прецеденту, який індивідуально підлаштовується під вирішення кожної судової справи.

По-третє, при дослідженні судової системи кожної окремої країни потрібно враховувати особливості її

судоустрою, судочинства та організації судової влади. Окрім того варто визначити її державний устрій та модель судової системи, адже всі ці аспекти сприяють детальному осмисленню сутності судової системи певної країни. Для прикладу, США та Велика Британія належать до однієї моделі судової системи, а, отже, принципи організації судової влади та здійснення судочинства у них надзвичайно подібні. Разом із тим варто враховувати той факт, що США – федеративна держава, а тому система судів тут складається з двох рівнів – федерального та системи судів суб'єктів федерації (штатів). Таким чином, судоустрій визначених держав кардинально відрізняється.

По-четверте, порядок відбору та призначення на посади суддів не закріплюється законодавчо, а базується на звичаях, закладених століттями, причому у певній сфері відмінних у залежності від регіону їх поширення. Іншими словами, механізм призначення суддів є достатньо гнучким, проте зі значними вимогами саме до навичок судді та можливості гідно здійснювати правосуддя. Суддівські повноваження закріплені «Бангалорськими принципами діяльності судді» та деякими нормативно-правовими актами – Монреальською універсальною декларацією про незалежність правосуддя (1983 р.), Європейською хартією про статус суддів (1998 р.), Загальною Хартією Судді (1999 р.) тощо. Дотримуючись відповідних принципів, визначених у даних документах, судді англо-американської судової системи здійснюють судочинство у конституційно визначених рамках, таким чином не перевищуючи власних повноважень та

реалізуючи правосуддя задля захисту прав людини та громадянина.

По-п'яте, припинення суддівських повноважень є складною процедурою, яка передбачає виключні підстави для прийняття такого рішення: порушення судового процесу шляхом вчинення протиправного, винного, карного діяння суддею; перевищення ним власних повноважень; недієздатності (фізичної чи психічної) або ж смерті. Остання підстава сприяє автоматичному припиненню повноважень судді, як і юридичний факт – настання 72 р. – 75 р., що виступає терміном припинення повноважень судді. Варто також наголосити на тому, що припинення суддівських повноважень тягне за собою, хоча й не завжди, позбавлення статусу судді, що проявляється у негативних наслідках для самої особи, яка виконувала суддівські повноваження.

І, нарешті, хочеться зазначити, що майже не врегульована законодавчо англо-американська судова система є надзвичайно потужною у сфері здійснення судочинства та розподілу компетенції між судовими інстанціями всіх рівнів.

Додаток № 4
Зразок оформлення списку джерел

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Закон України № 254к/96-ВР від 28.06.1996 URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254-к/96-вр>
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод URL: http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_UKR.pdf
3. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 р. /Український центр прав людини. К.: Право, 1995. 12 с.
4. Кодекс Франції про адміністративну юстицію // Адміністративна юстиція: європейський досвід і пропозиції для України / авт.-упоряд.: І.Б.Коліушко, Р. О. Куйбіда. К.: Факт, 2003. С. 218-259.
5. Общая теория прав человека / рук. авт. кол. и отв. ред. д.ю.н. Е.А.Лукашева. М.: НОРМА, 1996. 520 с.
6. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 7 липня 2010 року №2453 // Відомості Верховної Ради України. 2010. № 41-42, №43, №44-45. Ст. 529.
7. Про відновлення довіри до судової влади в Україні: Закон України від 8 квітня 2014 року № 1188-VII // Відомості Верховної Ради України. 2014. № 23. Ст. 870.
8. Про забезпечення права на справедливий суд: Закон України від 12 лютого 2015 року № 192-VIII // Офіційний вісник України. 2015. № 17. Ст. 447.
9. Стратегія реформування судоустрою, судочинства та

суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки: схвалено Указом Президента України від 20 травня 2015 року № 276/2015 // Офіційний вісник України. 2015. № 41. Ст.1267.

10. Адміністративна юстиція: європейський досвід і пропозиції для України / авт.-упоряд.: І. Б. Коліушко, Р.О.Куйбіда. К., 2003. 536 с.

11. Грошевий Ю. М. Конституція України та проблеми формування судового права // Конституційне будівництво в Україні: теорія та практика. Ужгород: Закарпаття, 2000. С. 34-40.

12. Полянский Ю. Е. Судебная реформа в Украине: проблемы ее реализации // Актуальні проблеми політики: зб. наук. пр. / гол. ред. С.В. Ківалов; відп. за вип. Л.І. Кормич. О.: Юрид. літ., 2002. Вип. 13-14. С.94-103.

13. Смокович М. Адміністративні суди – стандарт європейської системи права // Юридичний вісник України: загальнонац. правова газ. 2014. 16-22 серпня (№ 33). С. 11.

14. Фоков А. П. Административный суд современной Франции // Законность. 2001. № 8. С. 53-55.

15. Malec J., Malec D. Historia administracji i myśli administracyjnej. – Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellonskiego. Krakow, 2000. S. 239-251.

16. Футей Б. Фактори незалежності судової влади // Дзеркало тижня. 2005 URL: http://gazeta.dt.ua/LAW/faktori_nezalezhnosti_sudovoyi_vladi.html

17. Ригіна О. Професія судді у США: історико-правове дослідження // Підприємництво, господарство і право. 2008. № 2. С. 28-31.

18. Бурак О. В. Конституційні основи організації судової влади у зарубіжних країнах // Вісник Академії адвокатури України. 2009. № 14. С. 163-167.
19. Мидор Д.Д. Американские суды. Сент-Пол, Миннесота: Уэст Паблшинг Компани, 1991. 81 с.
20. Назаров І. В. Конституційні засади побудови судових систем країн Європейського Союзу // Юридична Україна. 2008. № 2. С. 81-85.
21. Шляхтун П.П. Конституційне право: словник термінів. К.: Либідь, 2005. 568 с.
22. Кириченко В. М. Порівняльне конституційне право: модульний курс: навч. посібник. К.: Центр учбової літ-ри, 2012. 256 с.
23. Шаповал В.М Конституційне право зарубіжних країн: академ. курс: підручник. К.: Юрінком Інтер, 2010. 464 с.
24. Рада Європи розвиває муніципальний менеджмент // Урядовий кур'єр. 2015. 12 березня.
25. Савчин М. В. Конституційне право України: підручник / відп. ред. проф., д.ю.н. М.О. Баймуратов. К.: Правова єдність, 2009. 1008 с.
26. Конституційне право України: прагматичний курс: навч. посіб. / М.В.Афанасьєва, Ю. Ю. Бальцій, Ю. Д. Батан [та ін.]; за заг. ред. М.В.Афанасьєвої, А. А. Єзерова; тех. ред. Ю.Д.Батан. Одеса: Юридична література, 2017. 256 с.
27. Конституційне право зарубіжних країн. Т.1-2 / за ред. д.ю.н., проф. Н.В. Мішиної та доц. В.О. Михальова. Дніпропетровськ: Середняк Т.К., 2014.

28. Конституційне право зарубіжних країн: навч. посібник / М.С.Горшеньова, К.О. Закоморна, В. О. Ріяка та ін.; за заг. ред. В.О. Ріяки. 2-е вид., допов. і перероб. К.: Юрінком Інтер, 2006. 544 с. URL: <http://books.br.com.ua/themes/7/258>
29. Свида Т.О., Свида О.Г. Про добір кандидатів на посаду професійного судді вперше (організаційно-правові проблеми) // Митна справа. 2012. №4 (82). Ч. 2. Кн. 2. С.305-311.
30. Судебные системы европейских стран. Справочник / пер. с франц. Д.И.Васильева и с англ. О.Ю. Кобякова. М., 2002.
31. Сафонов В. Е. Конституционное право зарубежных стран. Общая часть: учебник для бакалавров / В. Е. Сафонов, Е.В.Миряшева. М.: Изд-во Юрайт, 2014. 351 с. Серия: Бакалавр. Углубленный курс URL: <http://pravoznavec.com.ua/books/93/25/>

**ББК
УДК
С**

Навчально-методичне видання

Свида Тетяна Олександрівна

**Виконання, оформлення та захист
курскових робіт:** навчально-методичний посібник.
Ужгород: Вид-во УжНУ, 2019. 36 с.

Редакція та коректура авторські.

Здано до складання . Підписано до друку .
Формат . Папір офсетний. Гарнітура Times New
Roman. Друк офсетний. Наклад прим. Замовлення
№.

Видавництво ДВНЗ «УжНУ»

